

REPUBLIKA HRVATSKA
SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA
GRAD SISAČ
Upravni odjel za prostorno uređenje i zaštitu okoliša

IZVJEŠĆE

O STANJU KVALITETE ZRAKA U GRADU SISKU ZA 2017. GODINU

Sisak, siječanj - prosinac 2017.

REPUBLIKA HRVATSKA
SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA
GRAD SISAČ
Upravni odjel za prostorno uređenje i zaštitu okoliša

I Z V J E Š Ć E

O STANJU KVALITETE ZRAKA U GRADU SISKU
ZA 2017. GODINU

Izvješće izradila:

Lucija Prša, mag.ing.geol.

Pročelnica:

Andrea Zlonoga, mag.ing.arch.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Obrada i analiza podataka o kretanju onečišćenja atmosfere tijekom 2017. godine	4
3. Mjerna postaja AMP Sisak-1	5
4. Mjerna postaja AMP Sisak-2	9
5. Zaključak	16
6. Literatura	18

1. Uvod

Praćenje kvalitete zraka na području Grada Siska provodi se u okviru državne i lokalne mreže.

Mjerenje kvalitete zraka u okviru državne mreže provodi se na automatskoj mjernoj postaji Sisak-1 (u daljnjem tekstu AMP) u naselju Caprag, a mjerenje osigurava Državni hidrometeorološki zavod. Na istoj postaji se mjere sljedeći parametri: SO₂-sumporov dioksid (µg/m³), CO-ugljičkov monoksid (mg/m³), C₆H₆-benzen (µg/m³), PM₁₀-lebdeće čestice (<10µm) (µg/m³), Pb u PM₁₀-olovo u PM₁₀ (µg/m³), Cd u PM₁₀-kadmij u PM₁₀ (ng/m³), As u PM₁₀-arsen u PM₁₀ (ng/m³), Ni u PM₁₀-nikal u PM₁₀ (ng/m³), BaP u PM₁₀ - Benzo(a)piren u PM₁₀ (ng/m³), Benzo(a)antracen u PM₁₀, Benzo(b)fluoranten u PM₁₀, Benzo(k)fluoranten u PM₁₀, Indeno(1,2,3,-cd)piren u PM₁₀, Dibenzo(a,h)antracen u PM₁₀ (aerosol) (ng/m³), H₂S-sumporovodik (µg/m³) te meteorološki podatci: temperatura zraka (°C), relativna vlažnost (%), smjer vjetrova (°) i brzina vjetrova (m/s). Postaja je u radu od 1. siječnja 2004. godine. Rezultati mjerenja dostupni su na stranicama Hrvatske agencije za okoliš i prirodu: <http://iszz.azo.hr/iskzl/index.html>.

U okviru lokalne mreže, mjerenje kvalitete zraka provodi se na AMP Sisak-2 u Galdovu, a isto osigurava INA-industrija nafte d.d. Rafinerija nafte Sisak. Mjerenja provodi ovlaštenu laboratoriju Ekonerg d.d. iz Zagreba. AMP Sisak-2 u Galdovu uspostavljena je 18. listopada 2007. godine. Nakon probnog rada od nešto više od šest mjeseci, ista je u redovnom radu od 1. svibnja 2008. godine. Parametri koji se mjere na AMP Sisak-2 u Galdovu su: SO₂-sumporovodik, NO₂-dušikov dioksid (µg/m³), CO-ugljičkov monoksid (µg/m³), H₂S-sumporovodik (µg/m³), PM₁₀-lebdeće čestice (<10µm) (µg/m³), C₆H₆-benzen (µg/m³) te meteorološki podatci: temperatura zraka (°C), relativna vlažnost (%) i brzina vjetrova (m/s). Rezultati mjerenja dostupni su na stranicama Hrvatske agencije za okoliš i prirodu: <http://iszz.azo.hr/iskzl/index.html>.

Zakonski okvir:

Propisi RH

- Zakon o zaštiti zraka («Narodne novine» broj 130/11, 47/14 i 61/17)
- Pravilnik o praćenju kvalitete zraka («Narodne novine» broj 79/17)
- Pravilnik o uzajamnoj razmjeni informacija i izvješćivanju o kvaliteti zraka i obvezama za provedbu Odluke Komisije 2011/850/EU («Narodne novine» broj 3/16)
- Uredba o razinama onečišćujućih tvari u zraku («Narodne novine» broj 117/12 i 84/17)

Norme

- HRN EN ISO/IEC 17025 - Opći zahtjevi za osposobljenost ispitnih i umjernih laboratorija

Direktive i propisi EU

- Direktiva 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća
- Direktiva Komisije (EU) 2015/1480
- Provedbena odluka Komisije od 12. prosinca 2011. o utvrđivanju pravila za Direktive 2004/107/EZ i 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu uzajamne razmjene informacija i izvješćivanja o kvaliteti zraka (2011/850/EU)
- Guidance on the Decision 2011/850/EU

- Criteria for EUROAIRNET The EEA Air Quality Monitoring and Information Network; EEA Technical report No. 12
- QA/QC checks on air quality data in AIRBASE and on the Eol 2004 data Procedures and results; ETC/ACC Technical paper 2005/3 September 2005; Wim Mol and Patrick van Hooydonk

Prema razinama onečišćenosti, obzirom na propisane granične vrijednosti (GV), ciljne vrijednosti (CV) i dugoročne ciljeve, sukladno čl. 24 Zakona o zaštiti zraka («Narodne novine» broj 130/11, 47/14 i 61/17), utvrđuju se dvije kategorije kvalitete zraka:

I. kategorija kvalitete zraka – čist ili neznatno onečišćen zrak: nisu prekoračene granične vrijednosti (GV), ciljne vrijednosti (CV) i dugoročni ciljevi za prizemni ozon;

II. kategorija kvalitete zraka – onečišćen zrak: prekoračene su granične vrijednosti (GV), ciljne vrijednosti (CV) i dugoročni ciljevi za prizemni ozon.

Uredba o razinama onečišćujućih tvari u zraku («Narodne novine» broj 117/12 i 84/17) propisuje granične vrijednosti (GV) i ciljne vrijednosti (CV) za pojedine onečišćujuće tvari u zraku. Uredba također propisuje dugoročne ciljeve i ciljne vrijednosti za prizemni ozon u zraku, gornje i donje pragove procjene, granice tolerancije (GT), ciljne vrijednosti, osnovne sastavnice navedenih vrijednosti, pokazatelj prosječne izloženosti za PM_{2,5}, ciljano smanjenje izloženosti na nacionalnoj razini, koncentraciju izloženosti, kritične razine, prag upozorenja, prag obavješćivanja i posebne mjere zaštite zdravlja ljudi koji se prema njihovoj pojavi poduzimaju te rokove za postupno smanjivanje granica tolerancije i za postizanje ciljnih vrijednosti za prizemni ozon.

Uredbom se propisuju i granične vrijednosti (GV) za zaštitu zdravlja ljudi, kvalitetu življenja, zaštitu vegetacije i ekosustava, raspodjela i broj mjernih mjesta na kojima se temelji pokazatelj prosječne izloženosti za PM_{2,5} i koji na odgovarajući način odražava opću izloženost stanovništva.

Ista Uredba sadrži odredbe koje su u skladu s:

- Direktiva Komisije (EU) 2015/1480 od 28. kolovoza 2015. o izmjeni određenih priloga direktivama 2004/107/EZ i 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju pravila za referentne metode, validaciju podataka i lokaciju točaka uzorkovanja za ocjenjivanje kvalitete zraka (Tekst značajan za EGP) (SL L 224, 29. 8. 2015.),
- Direktiva 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o kvaliteti zraka i čistijem zraku za Europu (SL L 152, 11. 6. 2008.),
- Direktiva 2004/107/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća koja se odnosi na arsen, kadmij, živu, nikal i policikličke aromatske ugljikovodike u zraku (SL L 23, 26. 1. 2005.).

U svrhu lakšeg snalaženja tijekom čitanja ovog Izvješća, u tablici 1. izdvojene su propisane granične vrijednosti onečišćujućih tvari u zraku za 2017. godinu, specifično onih tvari koje se mjere na automatskim mjernim postajama u Gradu Sisku.

Tablica 1.: Razine granične vrijednosti (GV) i učestalost dozvoljenih prekoračenja

Onečišćujuća tvar	Vrijeme usrednjavanja	Granična vrijednost (GV)	Učestalost dozvoljenih prekoračenja
Sumporov dioksid (SO ₂)	1 sat	350 µg/m ³	GV ne smije biti prekoračena više od 24 puta tijekom kalendarske godine
	24 sata	125 µg/m ³	GV ne smije biti prekoračena više od 3 puta tijekom kalendarske godine
Dušikov dioksid (NO ₂)	1 sat	200 µg/m ³	GV ne smije biti prekoračena više od 18 puta tijekom kalendarske godine
	kalendarska godina	40 µg/m ³	-
Ugljikov monoksid (CO)	maksimalna dnevna osmosatna srednja vrijednost	10 mg/m ³	-
PM ₁₀	24 sata	50 µg/m ³	GV ne smije biti prekoračena više od 35 puta tijekom kalendarske godine
	kalendarska godina	40 µg/m ³	-
Benzen	kalendarska godina	5 µg/m ³	-
Sumporovodik (H ₂ S)	1 sat	7 µg/m ³	GV ne smije biti prekoračena više od 24 puta tijekom kalendarske godine
	24 sata	5 µg/m ³	GV ne smije biti prekoračena više od 7 puta tijekom kalendarske godine

Granična vrijednost (GV) – razina onečišćenosti koju treba postići u zadanom razdoblju, ispod koje, na temelju znanstvenih spoznaja, ne postoji ili je najmanji mogući rizik od štetnih učinaka na ljudsko zdravlje i/ili okoliš u cjelini i jednom kada je postignuta ne smije se prekoračiti.

Ciljna vrijednost (CV) – razina onečišćenosti određena s ciljem izbjegavanja, sprječavanja ili umanjivanja štetnih učinaka na ljudsko zdravlje i/ili okoliš u cjelini koju treba, ako je to moguće, dostići u zadanom razdoblju.

Granica tolerancije – postotak granične vrijednosti za koji ona može biti prekoračena pod za to propisanim uvjetima.

Izvešće je napravljeno na način da je svaka mjerna postaja za trajno praćenje kvalitete zraka koja se nalazi u Gradu Sisku zasebno obrađena te je na kraju izveden zaključak na temelju dobivenih podataka.

2. Obrada i analiza podataka o kretanju onečišćenja atmosfere tijekom 2017. godine

Svake godine upravno tijelo Grada Siska, nadležno za poslove zaštite okoliša, izrađuje Izvješće o stanju kvalitete zraka, a u skladu s odredbama Pravilnika o praćenju kvalitete zraka («Narodne novine» broj 79/17), Pravilnika o uzajamnoj razmjeni informacija i izvješćivanju o kvaliteti zraka i obvezama za provedbu Odluke Komisije 2011/850/EU («Narodne novine» broj 3/16) te Uredbe o razinama onečišćujućih tvari u zraku («Narodne novine» broj 117/12 i 84/17) za svaku mjernu postaju zasebno. U Izvješću su obrađeni svi dostavljeni rezultati mjerenja sa mjernih postaja na području Grada Siska.

Rezultati mjerenja u Izvješćima o stanju kvalitete zraka interpretirani su, statistički obrađeni i analizirani prema Uredbi o razinama onečišćujućih tvari u zraku («Narodne novine» broj 117/12 i 84/17), Zakonu o zaštiti zraka («Narodne novine» broj 130/11, 47/14 i 61/17), Pravilnika o praćenju kvalitete zraka («Narodne novine» broj 79/17) i Pravilnika o uzajamnoj razmjeni informacija i izvješćivanju o kvaliteti zraka i obvezama za provedbu Odluke Komisije 2011/850/EU («Narodne novine» broj 3/16). Prema Pravilniku o praćenju kvalitete zraka, izvještaj o praćenju kvalitete zraka mora se prikazati po mjernim onečišćenjima.

Za svaku onečišćujuću tvar na svakoj postaji prikazano je kako slijedi:

- Minimalna satna vrijednost;
- Maksimalna satna vrijednost;
- Srednja vrijednost satnih vremena usrednjavanja;
- Medijan satnih vremena usrednjavanja;
- Percentil 99 satnih vremena usrednjavanja;
- Minimalna 24-satna vrijednost;
- Maksimalna 24-satna vrijednost;
- Srednja vrijednost 24-satnih vremena usrednjavanja;
- Medijan 24-satnih vremena usrednjavanja;
- Percentil 99 24-satnih vremena usrednjavanja;
- Postotak valjanih rezultata satnih vremena usrednjavanja;
- Postotak valjanih rezultata 24-satnih vremena usrednjavanja;
- Broj prekoračenja satne GV;
- Broj prekoračenja 24-satne GV;
- Prekoračenja praga upozorenja;
- Pragovi procjene;
- Kategorija kvalitete zraka;

U posebnim tablicama – kalendarima, prikazani su datumi pojavljivanja onečišćujućih tvari većih od GV s ukupnim brojem dana kada je došlo do prekoračenja.

U nastavku Izvješća daju se podatci za svaku od navedenih postaja s pregledom i analizom izmjerenih koncentracija onečišćenja zraka u tijeku 2017. godine.

3. Mjerna postaja AMP Sisak-1

Mjerna postaja Sisak-1 nalazi se u Sisku, u naselju Caprag, na adresi Marijana Cvetkovića 2, gdje je locirana glavna sisačkih industrijskih kapaciteta (slika 1.). Prvenstvena namjena postaje je praćenje razina onečišćenosti zraka u naseljima i industrijskim područjima. Na istoj postaji se mjere sljedeći parametri: SO₂-sumporov dioksid (µg/m³), CO-ugljikov monoksid (mg/m³), C₆H₆-benzen (µg/m³), PM₁₀-lebdeće čestice (<10µm) (µg/m³), Pb u PM₁₀-olovo u PM₁₀ (µg/m³), Cd u PM₁₀-kadmij u PM₁₀ (ng/m³), As u PM₁₀-arsen u PM₁₀ (ng/m³), Ni u PM₁₀-nikal u PM₁₀ (ng/m³), BaP u PM₁₀ - Benzo(a)piren u PM₁₀ (ng/m³), Benzo(a)antracen u PM₁₀, Benzo(b)fluoranten u PM₁₀, Benzo(k)fluoranten u PM₁₀, Indeno(1,2,3,-cd)piren u PM₁₀, Dibenzo(a,h)antracen u PM₁₀ (aerosol) (ng/m³), H₂S-sumporovodik (µg/m³) te meteorološki podaci: temperatura zraka (°C), relativna vlažnost (%), smjer vjetra (°) i brzina vjetra (m/s).

Tablica 2.: Podatci o automatskoj mjernoj postaji Sisak-2

PODATCI O POSTAJI ZA PRAĆENJE KVALITETE ZRAKA			
Osnovni podatci			
Naziv	SISAK-1		
Mreža	Državna mreža za trajno praćenje kvalitete zraka		
Zona/Aglomeracija	Industrijska zona		
Grad	Sisak		
Opis lokacije	Ulica M. Cvetkovića		
Nacionalni ili lokalni broj ili oznaka	SIS001		
EOI kod	HR0006A		
AZO kod	RH0106		
Ime stručne institucije koja odgovara za postaju	DRŽAVNI HIDROMETEOROLOŠKI ZAVOD, GRIČ 3 , GRAD ZAGREB		
Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, Europska komisija		
Internet adresa			
Ciljevi mjerenja	Procjena utjecaja na zdravlje ljudi i okoliš, praćenje trenda		
Geografske koordinate		x	y
	WGS84	45°27'29,25''	16°23'18,08''
	Decimalni prikaz	45,458125	16,388356
	Gauss Kruger koordinate	5.035.795	5.608.955
Nadmorska visina (h)	126		
NUTS			
Onečišćujuće tvari koje se mjere	SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³), CO - ugljikov monoksid (mg/m ³), benzen (µg/m ³), PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³), PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³), Pb u PM ₁₀ - olovo u PM ₁₀ (µg/m ³), Cd u PM ₁₀ - kadmij u PM ₁₀ (ng/m ³), As u PM ₁₀ - arsen u PM ₁₀ (ng/m ³), Ni u PM ₁₀ - nikal u PM ₁₀ (ng/m ³), BaP u PM ₁₀ - Benzo(a)piren u PM ₁₀ (ng/m ³), Benzo(a)antracen u PM ₁₀ , Benzo(b)fluoranten u PM ₁₀ , Benzo(k)fluoranten u PM ₁₀ , Indeno(1,2,3,-cd)piren u PM ₁₀ , Dibenzo(a,h)antracen u PM ₁₀ (aerosol) (ng/m ³), H ₂ S - sumporovodik (µg/m ³)		
Meteorološki parametri	temperatura (°C), brzina vjetra (m/s), smjer vjetra (°), relativna vlažnost (%)		

Postaja u sustavu uzajamne razmjene informacija (<i>e-reporting</i>)	da				
Druge informacije					
Aktivna od	19.12.2003	Aktivna do:			
Klasifikacija postaje					
Tip područja	Gradska				
Tip postaje u odnosu na izvor emisija	Industrijska				
Glavni izvori emisija					
Područje za koje je postaja reprezentativna					
Lokalno područje					
Regionalno područje					
Gradske i prigradske postaje					
- broj stanovnika grada/naselja	52.236				
Industrijske postaje					
- tip industrije	.				
- udaljenost od izvora/područja izvora	40				
Informacije o mjernoj tehnici po onečišćujućim tvarima					
<u>Onečišćujuća tvar</u>	<u>Tip mjerenja</u>	<u>Tip mjerne metode</u>	<u>Mjerna oprema</u>	<u>Vrijeme početka rada</u>	<u>U sustavu uzajamne razmjene informacija (<i>e-reporting</i>)</u>
SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³)	Automatski analizator	UV fluorescence	Horiba model APSA 360 SO ₂ analyser	SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³)	SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³)
CO - ugljikov monoksid (mg/m ³)	Automatski analizator	Non-dispersive infrared spectroscopy (NDIR)	Horiba model APMA 360 CO analyser	CO - ugljikov monoksid (mg/m ³)	CO - ugljikov monoksid (mg/m ³)
benzen (µg/m ³)	Automatski analizator	Gas chromatography followed by flame ionization detection (GC-FID)	SINTECH SPECTRAS BTX GC 855 series undetermined	benzen (µg/m ³)	benzen (µg/m ³)
PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)	Automatski analizator	BETA	Thermo Andersen ESM FH 62 I-R	PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)	PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)
PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)	Aktivno sakupljanje	Gravimetric analysis, LVS - automatic filter change 2,3 m ³ /h	Other, Leckel SEQ47/50 with cooler	PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)	PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)
Pb u PM ₁₀ - olovo u PM10	Aktivno sakupljanje	Inductive coupled	Unknown, Leckel	Pb u PM ₁₀ - olovo u	Pb u PM ₁₀ - olovo u PM10

($\mu\text{g}/\text{m}^3$)		plasma mass spectrometrys copy (ICP-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m ³ /h	SEQ47/50 with cooler	PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
Cd u PM ₁₀ - kadmij u PM10 (ng/m ³)	Aktivno sakupljanje	Inductive coupled plasma mass spectrometrys copy (ICP-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m ³ /h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	Cd u PM ₁₀ - kadmij u PM10 (ng/m ³)	Cd u PM ₁₀ - kadmij u PM10 (ng/m ³)
As u PM ₁₀ - arsen u PM10 (ng/m ³)	Aktivno sakupljanje	Inductive coupled plasma mass spectrometrys copy (ICP-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m ³ /h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	As u PM ₁₀ - arsen u PM10 (ng/m ³)	As u PM ₁₀ - arsen u PM10 (ng/m ³)
Ni u PM ₁₀ - nikal u PM10 (ng/m ³)	Aktivno sakupljanje	Inductive coupled plasma mass spectrometrys copy (ICP-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m ³ /h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	Ni u PM ₁₀ - nikal u PM10 (ng/m ³)	Ni u PM ₁₀ - nikal u PM10 (ng/m ³)
BaP u PM ₁₀ - Benzo(a)piren u PM10 (ng/m ³)	Aktivno sakupljanje	High performance liquid chromatography - mass spectrometry (HPLC-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m ³ /h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	BaP u PM ₁₀ - Benzo(a)piren u PM10 (ng/m ³)	BaP u PM ₁₀ - Benzo(a)piren u PM10 (ng/m ³)
Benzo(a)antracen u PM10	Aktivno sakupljanje	High performance liquid chromatography - mass spectrometry (HPLC-MS), LVS - automatic filter change	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	Benzo(a)antracen u PM10	Benzo(a)antracen u PM10

		2,3 m3/h			
Benzo(b)fluoranten u PM10	Aktivno sakupljanje	High performance liquid chromatography - mass spectrometry (HPLC-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m3/h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	Benzo(b)fluoranten u PM10	Benzo(b)fluoranten u PM10
Benzo(k)fluoranten u PM10	Aktivno sakupljanje	High performance liquid chromatography - mass spectrometry (HPLC-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m3/h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	Benzo(k)fluoranten u PM10	Benzo(k)fluoranten u PM10
Indeno(1,2,3,-cd)piren u PM10	Aktivno sakupljanje	High performance liquid chromatography - mass spectrometry (HPLC-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m3/h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	Indeno(1,2,3,-cd)piren u PM10	Indeno(1,2,3,-cd)piren u PM10
Dibenzo(a,h)antracen u PM10 (aerosol) (ng/m3)	Aktivno sakupljanje	High performance liquid chromatography - mass spectrometry (HPLC-MS), LVS - automatic filter change 2,3 m3/h	Unknown, Leckel SEQ47/50 with cooler	Dibenzo(a,h)antracen u PM10 (aerosol) (ng/m3)	Dibenzo(a,h)antracen u PM10 (aerosol) (ng/m3)
H ₂ S - sumporovodik (μg/m3)	Automatski analizator	UV fluorescence	Horiba model APSA 360 SO2 analyser	H ₂ S - sumporovodik (μg/m3)	H ₂ S - sumporovodik (μg/m3)

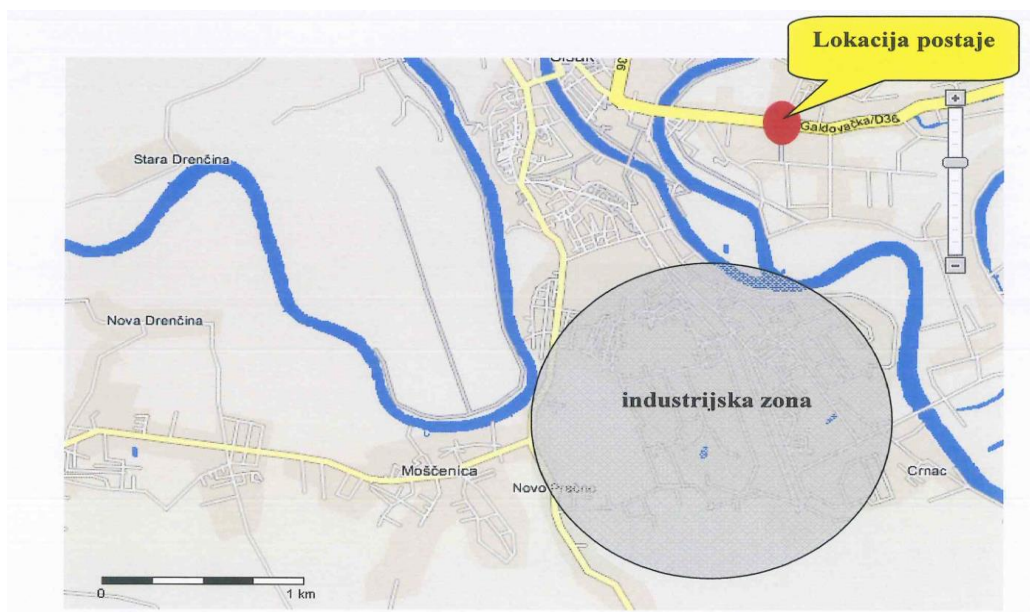

Slika 1.: Prikaz lokacije AMP Sisak-1

Budući da mjereni podatci onečišćujućih tvari na AMP Sisak-1 u protekloj godini nisu bili validirani u trenutku pisanja ovog Izvješća, isti će biti prikazani u Godišnjem izvješću o rezultatima praćenja kvalitete zraka na postajama državne mreže za praćenje kvalitete zraka u 2017. godini te na internet stranici Hrvatske agencije za okoliš i prirodu. Također, trenutna koncentracija onečišćujućih tvari na AMP Sisak-1 može se pratiti na sljedećoj web adresi: <http://iszz.azo.hr/iskzl/postaja.html?id=162>.

4. Mjerna postaja AMP Sisak-2

INA-industrija nafte d.d. Rafinerija nafte Sisak je uspostavila 18.10.2007. godine u naselju Galdovo AMP Sisak-2 radi praćenja kvalitete zraka u području utjecaja rafinerijskih postrojenja. Nakon probnog perioda, ista je u redovnom radu od 01.05.2008. godine. Postaja je smještena unutar dvorišta Osnovne škole Galdovo u ulici Brezovačkog odreda 1, udaljena cca 3 km sjeverno od industrijske zone (slika 2.). U neposrednoj blizini postaje nalazi se više stabala breza i ukrasnih šljiva koje sužavaju kut otvorenosti na cca 60° prema jugu. U blizini nema visokih zgrada.

Slika 2.: Prikaz lokacije AMP Sisak-2

Na slici 3. daje se prikaz AMP Sisak-2 u Galdovu.

Slika 3.: Prikaz AMP Sisak-2

Parametri koji se mjere na AMP Sisak-2 u Galdovu su: SO₂-sumporov dioksid, NO₂-dušikov dioksid ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), CO-ugljičkov monoksid ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), H₂S-sumporovodik ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), PM₁₀-lebdeće čestice (<10 μm) ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), C₆H₆-benzen ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) te meteorološki podatci: temperatura zraka (°C), relativna vlažnost (%) i brzina vjetra (m/s).

Tablica 3.: Podatci o automatskoj mjernoj postaji Sisak-2

PODACI O POSTAJI ZA PRAĆENJE KVALITETE ZRAKA			
Osnovni podaci			
Naziv	Sisak 2 Galdovo		
Mreža	Mjerna mreža INA Rafinerija nafte Sisak		
Zona/Aglomeracija	Industrijska zona		
Grad	Sisak		
Opis lokacije	Dvorište osnovne škole, uz cestu		
Nacionalni ili lokalni broj ili oznaka	.		
EOI kod	.		
AZO kod	SM0301		
Ime stručne institucije koja odgovara za postaju	EKONERG d.o.o., Koranska ulica 5 , Zagreb		
Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Sisačko-moslavačka županija, Grad Sisak, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu		
Internet adresa			
Ciljevi mjerenja	Kontinuirani nadzor zagađenja atmosfere iz TE Sisak i RN Sisak		
Geografske koordinate		x	y
	WGS84	45°28'40,66''	16°23'58,62''
	Decimalni prikaz	45,477961	16,399617
	Gauss Kruger koordinate		
Nadmorska visina (h)	96		
NUTS			
Onečišćujuće tvari koje se mjere	SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³), NO ₂ - dušikov dioksid (µg/m ³), CO - ugljikov monoksid (mg/m ³), benzen (µg/m ³), PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³), H ₂ S - sumporovodik (µg/m ³)		
Meteorološki parametri	temperatura (°C), brzina vjetra (m/s), smjer vjetra (°), relativna vlažnost (%)		
Postaja u sustavu uzajamne razmjene informacija (e-reporting)	ne		
Druge informacije			
Aktivna od		Aktivna do:	
Klasifikacija postaje			
Tip područja	Gradska		
Tip postaje u odnosu na izvor emisija	Industrijska		
Glavni izvori emisija			
Područje za koje je postaja reprezentativna			
Lokalno područje			
Regionalno područje			
Gradske i prigradske postaje			
- broj stanovnika grada/naselja	52.000		
Industrijske postaje			
- tip industrije	Rafinerija nafte i Termo elektrana		
- udaljenost od izvora/područja izvora	1.000		
Informacije o mjernoj tehnici po onečišćujućim tvarima			

<u>Onečišćujuća tvar</u>	<u>Tip mjerenja</u>	<u>Tip mjerne metode</u>	<u>Mjerna oprema</u>	<u>Vrijeme početka rada</u>	<u>U sustavu uzajamne razmjene informacija (e-reporting)</u>
SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³)	Automatski analizator	BETA		SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³)	SO ₂ - sumporov dioksid (µg/m ³)
NO ₂ - dušikov dioksid (µg/m ³)	Automatski analizator	BETA		NO ₂ - dušikov dioksid (µg/m ³)	NO ₂ - dušikov dioksid (µg/m ³)
CO - ugljikov monoksid (mg/m ³)	Automatski analizator	BETA		CO - ugljikov monoksid (mg/m ³)	CO - ugljikov monoksid (mg/m ³)
benzen (µg/m ³)	Automatski analizator	BETA		benzen (µg/m ³)	benzen (µg/m ³)
PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)	Automatski analizator	BETA	Thermo Andersen ESM FH 62 I-R	PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)	PM ₁₀ - lebdeće čestice (<10µm) (µg/m ³)
H ₂ S - sumporovodik (µg/m ³)	Automatski analizator	BETA		H ₂ S - sumporovodik (µg/m ³)	H ₂ S - sumporovodik (µg/m ³)

Tijekom 2017. godine na AMP-Sisak 2 ostvarena je prosječna razina obuhvata podataka od 65,38% za satno vrijeme usrednjavanja i 76,64% za 24-satno vrijeme usrednjavanja. Ukupni prosječni obuhvat podataka smanjen je zbog kvarova na uređajima za mjerenje lebdećih čestica PM₁₀, benzena C₆H₆ i ugljikovog monoksida CO.

Kao što je vidljivo iz tablice 4., obuhvat podataka za mjerene satne i 24-satne koncentracije onečišćujućih tvari dušikovog dioksida NO₂, sumporovog dioksida SO₂ i sumporovodika H₂S iznosio je više od potrebnih 90%, dok za ostale mjerene koncentracije onečišćujućih tvari lebdećih čestica PM₁₀, ugljikovog monoksida CO i benzena C₆H₆ manje od potrebitih 90% valjanih podataka.

Tablica 4.: Obuhvat podataka postaje Sisak 2 u 2017. godini

OBUHVAT PODATAKA POSTAJE SISAK-2 U 2017. GODINI							
Onečišćujuća tvar	NO ₂	SO ₂	H ₂ S	PM ₁₀	CO	C ₆ H ₆	Srednja vrijednost
Uk. valjanih rezultata satnih vremena usrednjavanja (%)	98,90	99,10	99,70	45,80	9,00	39,80	65,38
Uk. valjanih rezultata 24 satnih vremena usrednjavanja (%)	99,10	98,90	100	45,50	-	39,70	76,64

Obzirom na navedeno, interpretacija podataka koncentracija onečišćujućih tvari (lebdeće čestice PM₁₀, ugljikov monoksid CO i benzen C₆H₆) kod ocjene kategorije kvalitete zraka, mora se uzeti u vidu.

Nadalje, u tablici 5. dan je prikaz statističke obrade mjenjenih rezultata na AMP Sisak-2. Za onečišćujuću tvar dušikov dioksid NO₂ vidljivo je 1 (jedno) prekoračenje satne GV dok

GV za godišnje vrijeme usrednjavanja nije prekoračena. Za onečišćujuću tvar sumporovodik H₂S satna GV je prekoračena 6 (šest) puta, a dnevna GV nije bila prekoračena tijekom 2017. godine. Za onečišćujuću tvar sumporov dioksid SO₂ nije prekoračena satna GV kao ni dnevna GV u protekloj godini. Obzirom na dovoljan obuhvat podataka od prosječno 99% za prethodno navedene onečišćujuće tvari, kvalitetu zraka možemo kategorizirati kao prvu u odnosu na zaštitu zdravlja ljudi, kvalitetu življenja, zaštitu vegetacije i ekosustava.

Koncentracije onečišćujućih tvari lebdećih čestica PM₁₀ prekoračile su satnu GV 71 (sedamdesetijedan) put te je obzirom na navedeno zrak II. kategorije kvalitete. Budući da je obuhvat podataka bio nedostatan odnosno iznosio 45.80 %, kategorizacija zraka mora se definirati kao uvjetna. Na slici 4. dan je prikaz kalendara prelazaka GV koncentracija lebdećih čestica PM₁₀ za 24-satno vrijeme usrednjavanja tijekom 2017. godine.

Kategorizacija obzirom na onečišćujuće tvari ugljikovog monoksida CO te benzena C₆H₆ nije izvršena zbog nedostatnog obuhvata podataka.

Prag upozorenja za onečišćujuće tvari dušikovog NO₂ i sumporovog dioksida SO₂ nije prekoračen tijekom 2017. godine.

U tablici 6. izdvojena je kategorizacija zraka onečišćujućih tvari na AMP Sisak 2.

Tablica 5.: Statistička obrada mjernih rezultata na postaji AMP Sisak-2

STATISTIČKA OBRADA MJERNIH REZULTATA NA POSTAJI SISAK-2 ZA 2017. GODINU							
Statistički parametar / Onečišćujuća tvar	NO ₂ µg/m ³	SO ₂ µg/m ³	H ₂ S µg/m ³	*PM ₁₀ µg/m ³	CO mg/m ³	Benzen µg/m ³	CO 8h max mg/m ³
Minimalna satna vrijednost	-6,47	-3,72	-0,64	1,68	-1,23	0,13	0,18
Maximalna satna vrijednost	230,00	134,05	12,48	533,31	6,39	4,66	4,59
Srednja vrijednost satnih vremena usrednjavanja	12,35	6,23	1,30	59,73	0,67	0,92	1,44
Median satnih vremena usrednjavanja	8,46	5,52	1,18	0,84	38,71	0,44	0,51
Percentil 99,73 satnih vremena usrednjavanja	-	41,13	-	-	-	-	-
Percentil 99,79 satnih vremena usrednjavanja	111,47	-	-	-	-	-	-
Minimalna 24 satna vrijednost	-2,89	2,02	-0,42	6,53	-	0,19	-
Maximalna 24 satna vrijednost	88,70	19,78	3,49	217,55	-	2,16	-
Srednja vrijednost 24 satnih vremena usrednjavanja	12,31	6,22	1,30	59,80	-	0,92	-
Median 24 satnih vremena usrednjavanja	10,50	5,89	1,21	46,76	0,85	1,20	-
Percentil 99,2 24 satnih vremena usrednjavanja	-	16,02	-	-	-	-	-
Percentil 90,4 24 satnih vremena usrednjavanja	-	-	-	131,61	-	-	-
Valjanih rezultata satnih vremena usrednjavana (%)	98,90	99,10	99,70	45,80	9,00	39,80	9,00
Valjanih rezultata 24 sat. vremena usrednjavana (%)	99,10	98,90	100,00	45,50	-	39,70	-
Broj prekoračenja satnog GV	1	0	6	-	-	-	-
Broj prekoračenja 24 satnog GV	-	0	0	71	-	-	-
Prekoračenje godišnje GV	NE	-	-	-	-	NE	-
Prekoračenje praga upozorenja	NE	NE	-	-	-	-	-
Pragovi procjene	> donjeg < gornjeg	< donjeg	-	> gornjeg		-	-
Kategorija kvalitete zraka	prva	prva	prva	druga		-	-

Slika 4. Kalendar prelazaka GV koncentracija lebdećih čestica PM₁₀ za 24-satno vrijeme usrednjavanja u 2017. godini

N	P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	
SIJEČANJ							VELJAČA							OŽUJAK							TRAVANJ							
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4				1	2	3	4							1	
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8	
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15	
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22	
29	30	31					26	27	28					26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29	
																					30							
SVIBANJ							LIPANJ							SRPANJ							KOLOVOZ							
	1	2	3	4	5	6					1	2	3							1			1	2	3	4	5	
7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10	2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12	
14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17	9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19	
21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24	16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26	
28	29	30	31				25	26	27	28	29	30		23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30	31			
														30	31													
RUJAN							LISTOPAD							STUDENI							PROSINAC							
					1	2	1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4							1	2
3	4	5	6	7	8	9	8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	3	4	5	6	7	8	9	
10	11	12	13	14	15	16	15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	10	11	12	13	14	15	16	
17	18	19	20	21	22	23	22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	17	18	19	20	21	22	23	
24	25	26	27	28	29	30	29	30	31					26	27	28	29	30		24	25	26	27	28	29	30		
																				31								

Tablica 6.: Kvaliteta zraka na AMP Sisak-2

<i>Onečišćujuća tvar</i>	<i>I kategorija kvalitete zraka C<GV</i>	<i>II kategorija kvalitete zraka C>GV</i>
<i>NO₂</i>	<i>I</i>	
<i>CO</i>	-	-
<i>H₂S</i>	<i>I</i>	
<i>SO₂</i>	<i>I</i>	
<i>PM₁₀</i>		<i>II (uvjetno)</i>
<i>C₆H₆</i>		

5. Zaključak

Praćenje kvalitete zraka u Gradu Sisku tijekom 2017. godine obuhvaćalo je mjerenja kvalitete zraka na automatskoj mjernoj postaji AMP Sisak-1 (u Capragu) u okviru državne mreže za praćenje kvalitete zraka te na automatskoj mjernoj postaji AMP Sisak-2 (u Galdovu) u okviru lokalne mreže za praćenje kvalitete zraka.

U Izvješću su korišteni podatci iz Godišnjeg izvješća o rezultatima praćenja kvalitete zraka na automatskoj postaji za praćenje kvalitete zraka AMP Sisak-2 u 2017. godini koje je izradio Ekonerg d.o.o. iz Zagreba.

Obzirom da podatci mjerenih onečišćujućih tvari na AMP Sisak-1 za proteklu godinu u trenutku pisanja ovog Izvješća nisu bili validirani, isti će se prikazati u Godišnjem izvješću o rezultatima praćenja kvalitete zraka na postajama državne mreže za praćenje kvalitete zraka u 2017. godini te na internet stranici Hrvatske agencije za okoliš i prirodu:

<http://iszz.azo.hr/iskzl/godizvrpt.htm?pid=0&t=0>.

Temeljem navedenog daju se sljedeći zaključci:

Na AMP Sisak 2 u Galdovu tijekom 2017. godine je **1 (jednom)** prekoračena **satna GV koncentracija dušikovog dioksida NO₂**, dok GV za godišnje vrijeme usrednjavanja nije prekoračena. Također, za onečišćujuću tvar **sumporovodik H₂S satna GV** je prekoračena **6 (šest)** puta dok dnevna GV nije bila prekoračena. Za onečišćujuću tvar **sumporov dioksid SO₂** nije prekoračena satna GV kao ni dnevna GV u protekloj godini. Obzirom na dovoljan obuhvat podataka od prosječno 99% za prethodno navedene onečišćujuće tvari, **kvalitetu zraka** možemo kategorizirati kao **I.** u odnosu na zaštitu zdravlja ljudi, kvalitetu življenja, zaštitu vegetacije i ekosustava

Koncentracije onečišćujućih tvari **lebdećih čestica PM₁₀** prekoračile su **satnu GV 71 (sedamdesetijedan)** put te je obzirom na navedeno zrak **II. kategorije kvalitete**. Budući da je obuhvat podataka bio nedostatan odnosno iznosio 45.80 %, kategorizacija zraka mora se definirati kao **uvjetna**.

Kategorizacija obzirom na onečišćujuće tvari ugljikovog monoksida CO te benzena C₆H₆ nije izvršena zbog nedostatnog obuhvata podataka.

Obzirom na dobivene rezultate, možemo zaključiti da je na području Grada Siska vidljiva konstanta glede koncentracije onečišćujućih tvari (**sumporovog dioksida SO₂, dušikovog dioksida NO₂, sumporovodika H₂S**) gdje zrak u Gradu Sisku inputira **I. kategoriju kvalitete**.

Povremeno tj. periodično, u zimskim mjesecima prilikom pojačanog loženja u kućanstvima, a nastavno na atmosferilije, bilježe se određena prekoračenja koncentracije **lebdećih čestica PM₁₀** što dovodi do **II. kategorije kvalitete zraka u pojedinim dijelovima Grada**. Budući da je **obuhvat podataka** za mjerene koncentracije lebdećih čestica PM₁₀ iznosio **45.80%**, kategorizacija zraka II. kvalitete mora se definirati kao **uvjetna**.

Također, povišenoj koncentraciji lebdećih čestica PM₁₀ doprinosi spomenuti broj malih ložišta (najviše prekoračenja u zimskim mjesecima), ali i sipina za posipanje cesta koja dispergira u zrak, a razvidna je iz „kalendara posipavanja“ u promatranom vremenu:

Tablica 7.: Evidencija posipavanja cesta na području Grada Siska u 2017. godini

Evidencija posipavanja cesta na području Grada Siska u 2017. godini			
Mjesec	Broj dana posipavanja	Ceste Sisak d.o.o.	Komunalac Sisak d.o.o.
Siječanj	31	31	31
Veljača	15	15	9
Ožujak	3	3	-
Studeni	6	6	2
Prosinac	19	19	16

Iz istog je vidljivo da se u pravilu poklapa broj dana oba poduzeća koja vrše posipavanja cesta sipinom na području Grada Siska, a uvidom u datume posipavanja razvidno je da na koncentraciju lebdećih čestica PM₁₀ ima utjecaja i ovaj uzrok.

6. Literatura

1. Zakon o zaštiti zraka («Narodne novine» broj 130/11, 47/14 i 61/17)
2. Uredba o razinama onečišćujućih tvari u zraku («Narodne novine» broj 117/12 i 84/17)
3. Pravilnik o praćenju kvalitete zraka («Narodne novine» broj 79/17)
4. Pravilnik o uzajamnoj razmjeni informacija i izvješćivanju o kvaliteti zraka i obvezama za provedbu Odluke Komisije 2011/850/EU («Narodne novine» broj 3/16)
5. Godišnje izvješće o rezultatima praćenja kvalitete zraka na automatskoj postaji za praćenje kvalitete zraka Sisak-2 u 2017. godini; Ekoneg d.o.o.; Zagreb, veljača 2018.